

Uzdrowisko Łądek Zdrój, prof Gotfryda Henryka Burghart, wyprysk kąpielowy

By K M

kwi 8, 2026

Pierwotnie, tereny Ziemi Kłodzkiej zamieszkiwała prasłowiańska ludność rolnicza z największymi skupiskami na terenach obecnego Kłodzka, Bystrzycy Kłodzkiej i Międzylesia. W IX wieku słowiańskie osadnictwo tworzyło wspólnoty rodowe, które łączyły się w plemiona i w większe jednostki zapoczątkowujące lokalne organizmy państwowe. Z końcem X wieku ziemie te zostały zajęte przez południowych sąsiadów, książąt Libie i zostały podporządkowane Czechom. Na początku XI wieku Bolesław Chrobry przywrócił te ziemie do Polski. Od 990 do 1341 r. wielokrotnie ziemie te przechodziły we władanie bądź Czech bądź Polski. W 1341 r. po śmierci księcia Bolka Ziębickiego Ziemia Kłodzka została włączona ponownie do Czech, a po kilku wiekach została przyłączona do Prus a następnie do Niemiec i powróciła do Polski dopiero w 1945 r.

Przyjęto, że datę powstania uzdrowiska określa rok, w którym rozpoczęto zorganizowaną formę leczenia, a przy rozbieżnych datach, przyjmuje się najstarszą potwierdzoną datę. W bardzo starych uzdrowiskach, do których zalicza się Łądek Zdrój, określenie dokładnej daty jest niemożliwe nie tylko z powodu odległego czasu, ale głównie z powodu zniszczenia wszelkich dokumentów w wyniku wojen, pożarów i innych kataklizmów. W takich przypadkach ustala się datę powstania uzdrowiska na podstawie pośrednich dokumentów historycznych bądź opisów historycznych z późniejszego okresu, często popartych wykopaliskami budowli i urządzeń, które są dodatkowym potwierdzeniem przybliżonej daty.

Przyjmuje się na podstawie pośrednich dowodów, że leczenie uzdrowiskowe w Łądku Zdroju istniało już około 1241 r. Wiąże się to z wielkim najazdem Mongołów na Europę w XIII wieku, kiedy to wojska Tatarów po zwycięskiej bitwie pod Legnicą 9 kwietnia 1241 r., skierowały się na Węgry i po drodze zniszczyły szereg miejscowości w tym i Łądek. Opisu tych zdarzeń dokonuje anonimowy autor w początku XVII wieku, podając o zniszczeniu w czasie najazdu Mongołów urządzeń kąpielowych w Łądku. Opis ten został wydany w języku niemieckim w 1683 r. O podobnej treści i dacie oraz o podobnej wiarygodności historycznej jest zapis w kronice śląska z 1625 r. dotyczący zniszczenia urządzeń leczniczych Łądku. W obu wyżej podanych opisach zawarta jest również informacja o zniszczeniach zdroju w latach 1428-1431 w okresie wojen husyckich.

W XIII wieku miasta znajdujące się na obszarze obecnej Ziemi Kłodzkiej przechodzą na tak zwane prawo niemieckie, które w znaczny sposób usamodzielniało miasta. Jako pierwsze przechodzi na to prawo Kłodzko (1222-1250), a następnie Bystrzyca Kłodzka (1252-1256) i Łądek (1264-1280). W tym też czasie znacznie nasiliła się kolonizacja tych terenów przez Niemców.

W 1453 r. Hrabstwo Kłodzkie przeszło we władanie namiestnika króla czeskiego księcia Jerzego Podiebrackiego, którego spadkobiercy, bracia Albert, Jerzy i Karol Podiebradowie zainteresowali się zdrojem w Łądku i w 1498 r. odnowili i rozbudowali źródło oraz jego zaplecze. Przy źródle wybudowali kaplicę pod wezwaniem świętego Jerzego, patrona jednego z braci, a ujęcie źródła nazwano zdrojem "świętego Jerzego". W tym też roku sprowadzono do Łądku dr Konrada z Berge, który po raz pierwszy dokonał analizy chemicznej wody z tego źródła. Po 1501 r. źródło św. Jerzego często zmieniał właścicieli i znacznie podupadł, dopiero w 1571 r. rada miejska wykupiła źródło i zaczęła wykazywać o niego dbałość.

W latach 1577-1580 dokonano dużej przebudowy, zamieniono dotychczasową obudowę źródła z belek drewnianych na obudowę kamienną, zainstalowano wanny z podgrzewaną wodą oraz wzniesiono nowe

budynki przeznaczone na kwatery dla przybywających do źródła. W 1577 r. rada miejska Łądku wydała regulamin zdrojowy regulujący sposób korzystania ze źródła, który w formie poszerzonej ponownie wydano w 1601 r. W wyniku tych przemian Łądek stał się atrakcyjny i zanotowano w tym okresie obecność wielu znakomitych gości, w tym księcia Jerzego II Piasta z Brzegu, księcia Karola austriackiego, księcia Holsztyńskiego i księcia z Oleśnicy oraz kardynała Harracha z Pragi. W latach wojny trzydziestoletniej (1618-1648) Łądek podupadł i uległ zniszczeniu w wyniku pożarów, a ponadto został złupiony przez Szwedów w 1645 i 1647r.

W 1625 r. dr Schilling z Nysy na nowo opisuje źródło "Jerzego" i podaje jednocześnie istnienie dodatkowego źródła ciepłego, które nazwał źródłem "Nowym" (obecnie noszącym nazwę źródła "Marii Skłodowskiej-Curie"). źródło to zostało prawdopodobnie odkryte około 1622 r., a w 1788 r. zostało przemianowane na źródło "Tuszone".

W 1637 r. zarządca hrabstwa kłodzkiego Zygmunt Hoffmann wykupił opisane przez dr Schillinga źródło "Nowe" i jego okolice, jednak prawdopodobnie z powodu toczących się wojen przez 40 lat nie dokonywał żadnych prac. Dopiero w 1678 r. Hoffmann zlecił oczyszczanie tego źródła i przyległego terenu i wtedy odkryto w bliskiej odległości od niego, nieznane dotąd źródło cieplejsze i o większej wydajności, które Zygmunt Hoffmann na cześć swojej żony nazwał źródłem "Marii". Po dokładnym odsłonięciu nowego wypływu źródlanej wody, znaleziono wykuty w skale zbiornik o długości około 2,7 m, szerokości 2,0 m i głębokości około 2,3 m, a w nim resztki łopat, czerpaków i innych przedmiotów. To odkrycie wskazywało na istnienie zorganizowanej formy leczenia zdrojowego w odległym, bliżej nie określonym czasie, jednak w znacznie wcześniejszym niż stosowane w źródle "Jerzy". W 1678 r. nad źródłem "Marii", Hoffmann rozpoczął budowę zakładu kąpielowego, który został oddany do użytku w 1680 r. i otrzymał nazwę "Marienbad" (obecnie "Wojciech"). Był to okazały ośmioboczny obiekt o wysokości około 25 m i średnicy około 9,5 m, w środku nad źródłem znajdował się ośmiokątny basen o przekątnej około 6 m i głębokości ponad 1,5 m. Dno basenu stanowiła drewniana podłoga przykrywająca wypływy wody ze źródła. Na przełomie XVII i XVIII wieku ukazują się kilka znaczących opracowań, które dotyczyły wód łądeckich oraz zaleceń jak je należy stosować. W zależności od patrona, autorzy tych opracowań bardziej zachwalali źródło "Jerzego" bądź źródło "Marii".

W 1677 r. ukazują się nowe opracowanie źródła "Jerzego", autorstwa Jerzego Ambrożego Woltera, fizyka miejskiego z Kłodzka, które niewątpliwie miało w tym okresie duże znaczenie praktyczne. Opracowanie to dotyczyło nie tylko źródła "Jerzego" ale również podawało wskazania do leczenia oraz sposoby korzystania z kąpeli. Do głównych wskazań Wolter zalicza: podagrę, kamienie nerkowe i żółciowe, zapalenie jelit, bezpłodność. Jednocześnie podaje, że można korzystać ze źródła w godzinach od 6 do 10 i od 13 do 17. Zaleca by rozpoczynać kąpiel od pół godziny, a następnie stopniowo zwiększać do 3, a nawet do 4 godzin przed południem i po południu, jednak uważa, że najważniejsze jest stosowanie 100 godzin kąpeli na całą kurację.

Ponadto zaleca by ciężko chorzy i osłabieni nie stosowali kąpeli dłużej jak 3 godziny dziennie, dzieci do lat 7 tylko 1 godzinę, a starcy powyżej 70 lat tylko pół godziny dziennie. Wolter chyba jako pierwszy zaleca dla korzystających z kąpeli w Łądku, przestrzeganie zasad zdrowego trybu życia, polegającego na unikaniu wychłodzenia, spożywania ciężkostrawnych, ostrych, słonych i wędzonych potraw oraz unikania gniewu i smutku oraz nadużycia seksualnego.

W 1694 r. dr Adam Kremer z Wiednia na zlecenie Hoffmanna wydaje w języku niemieckim zalecenia i sposoby leczenia wodami ze źródła "Marii". Wskazania do leczenia wodami ze źródła "Marii" wg Kremera dotyczą niemal większości znanych wtedy chorób i mają niewątpliwie charakter reklamowy. Głównym jednak wkładem Kremera w leczenie w Łądku jest to, że po raz pierwszy zwrócił szczególną uwagę na kurację pitną, którą traktował na równi z kąpielami.

W 1705 r. lekarz miejski z Wrocławia dr K. Öhmbus, który co prawda opisuje tylko źródło "Jerzy", wprowadza jednak szereg nowości i poprawek w zakresie stosowania wód w Łądku. Podaje między innymi opis kąpeli napotnej stosowanej w specjalnej komorze parowej, którą można było stosować 2 razy dziennie jeżeli nie pobierano kąpeli, lub 1 raz dziennie razem z kąpielami. Ogólnie zalecał, aby kąpiel napotną rozpoczynać od 15 minut i następnie zwiększać do 30-45 minut a sporadycznie do 1 godziny, a zalecana łączna ilość godzin kąpeli napotnych na kurację wynosiła 10-12 godzin. Innym zabiegiem było stosowanie lewatywy z wody mineralnej, którą zalecał w schorzeniach określanych przez autora jako "owrzodzenia macicy i jelit". K. Öhmbus był zdecydowanym zwolennikiem nie przekraczania 100 godzin kąpeli na całą kurację, mimo że podał 2 przykłady pomyślnie zakończonej kuracji trwającej 200 i 250 godzin. Jako pierwszy uważał, że można podgrzewać wodę źródlaną do wanien, a nawet zalecał aby zaraz po kąpeli w basenie, pobierać ciepłą kąpiel w wannie, co rozszerza i przeczyszcza pory skórne. Zalecał również dostosowanie kuracji do choroby.

W 1744 r. ukazuje się obszerna monografia zawierająca 456 stron, wydana przez profesora Gotfryda Henryka Burgharta, w której opierał się on w dużym stopniu na opracowaniach poprzednich autorów, a zwłaszcza na opracowaniu Kremera i Öhmbusa. W monografii Burgharta, z punktu widzenia leczniczego, najważniejsze jest jego osobiste stwierdzenie, że woda łądecka nie wnika do organizmu, lecz wywołuje u ludzi oczyszczającą febrę, która wywołuje na skórze wysypkę, którą określa jako wyprysk kąpielowy lub wyrzut skórny. Wyprysk kąpielowy wg Burgharta był podstawowym objawem, który świadczył o korzystnym działaniu kąpeli a jednocześnie był obowiązujący do ustalenia czasu kuracji. Według tej koncepcji, która utrzymywała się w Łądku przez wiele następnych lat, lekarze zwyczajowo ustalali czas kuracji. Ogólnie Burghart zalecał aby kuracja trwała około 4 tygodnie, a liczba godzin kąpeli w tym okresie powinna wynosić 120 do 130 godzin. Natomiast indywidualne ustalenie czasu kuracji uzależniał od czasu w jakim wystąpił wyprysk kąpielowy i zalecał wtedy przedłużenie czasu kuracji o taką samą lub nieco większą liczbę godzin jaka była potrzebna do wystąpienia wyprysku. W swojej obszernej monografii Burghart szczegółowo opisuje jak powinna przebiegać cała kuracja w Łądku, podając dokładnie wszelkie stosowane w tym czasie rodzaje kąpeli oraz rodzaje kuracji pitnej, a całość kuracji według niego, należało uzależniać od rodzaju choroby i ogólnej wydolności pacjenta, z którą niewątpliwie wiązał czas wystąpienia wyprysku kąpielowego.

[Read more](#)